

otroka, poljubila, in drugič, ko ga je nezavestnega nesla na posteljo. Sicer pa se je vedno v ozadju režal črni zlobec. — Še eden ga je opozarjal vsaj na nevarnost, ki mu preti: izgubljeni študent Pavel. Kar pravi Pavel v Cankarjevem imenu na str. 31.—32., to pove za vsakogar, ki hoče čitati, dovolj jasno, da Peter sicer mora propasti, ker kak Pavel ga ne more rešiti, ali prav tako tudi, da ga je pisatelj le z grozo spustil v propast. To nas uči, kako je soditi pozitivno stran v Cankarjevem spisu.

Tehnika je prava Cankarjeva; preveč stvari gledamo skozi steklo v panorami.

II. Jos. Kostanjevec „Ella“. Zdaj lahko zabeležimo: Kostanjevec se je dvignil nad vse svoje dosedanje spise! Ali „Ella“ je tudi pri absolutnem merilu dobra novela; zasnovana je spretno in gladko, dejanje se razvija in zapleta zanimivo in živahno in se — z eno izjemo — razrešuje naravno in neprisiljeno. — S poštno upraviteljico Ello je ustvaril Kostanjevec dober tip teh vrlih gospodičen, ki res čisto prebijejo pravo dobo mučeništva. Ta Ella je v nekaterih prizorih skoraj junaško dekle; vede se po krepkih načelih in jih tudi izvrši; preodurno pa je, kako jo izroči pisatelj, dasi mu pride na pomoč njen zaslepljeni oče, grdemu pohotnemu poštarju brez vsake utemeljitve. — Poštar je risan dosledno in spretno kot zvit in zloben samopašnež; izmed vseh oseb pa posega najgloblje v psiho pisatelj pač pri nesrečni poštarjevi gospodinjji. Josip, Ellin ljubimec, ima postransko vlogo; sploh je čisto prav, da stoji v ospredju le Ella. Pri njej je tudi dosledno in značilno, da ostane samica, Josipa poznamo premalo, da bi mu mogli prisojati tako ljubezen do izvoljenke; bolje bi zato bilo, da bi pisatelj prav nič ne povedal, ali hoče ostati samec ali ne, ker bi potem stala Ella v naših očeh še više.

So še nekatere stvari, ki bi jih želeli drugače, ali splošne naše pohvalne sodbe ne omajajo.

Dr. Jos. Tominšek.

Dr. Al. Homan: Nemško-slovenska sodno-zdravniška terminologija.

Doslej so se slovenski zdravniki prisiljeni posluževali nemščine pri sodiščih, le nerad je predaval nemško slovenski zdravnik v domačem zdravniškem društvu in mladi slovenski sekundarji v deželni slovenski bolnici so bili nesrečni, ker so morali izvečine v nemškem jeziku pisati anamneze. In vse to le radi tega, ker nimamo slovenske medicinske terminologije. Zato je hvaležen vsak zaveden Slovenec doktorju Homanu, da je prebil led in izvršil z ravnokar izdano terminologijo čin primi moventis. Kolo se je začelo vrteti in pomagati moramo sedaj vsi, da se bo dalje, vedno hitreje vrtelo proti cilju, da čim prej dobimo popolno slovensko znanstveno terminologijo.

Dr. Homan pravi sam v predgovoru, da je hotel sestaviti le sodno-zdravniško terminologijo, da je njegovo delo samo provisorium in samo izpodbuja k poznejši znanstveni terminologiji. S tem je priznal, kako težavno in odgovorno je sestavljanje take terminologije, kajti to delo se mora vršiti premišljeno in organizirano, izročiti se mora možem, ki so po svoji zmožnosti in vzgoji zanje najsposobnejši.

Kateri so principi, ki odločujejo pri izbiranju in določevanju slovenskih terminov? Najprej hočem podati par opazk, ki veljajo splošno, ne samo za medicinsko terminologijo. Pred vsem se nam je ogibati tistega osladnega, prisiljenega purizma, ki ga je nam oktroirala Levstikova šola zunanjega formalizma. Purizem naše mlade kulture gotovo ne dviga, narobe, z nekim kitajskim zidom nas zapira proti vsemu kulturnemu svetu. Tujke so vezni členi, ki pričajo o naši pripadnosti k splošni kulturi in dajejo našemu jeziku svetovnjaško lice. Pravi barbar bi bil tisti, ki bi hotel izruvat iz srbskih narodnih pesmi vse tiste lepe arabske in turške besede, ki obdajajo srbski jezik s čarobno mistiko, opojno razkošnostjo in privlačnostjo

orijenta. Ne smemo biti ponarejalci, v gotovih primerih naj nosi beseda pečat svoje domovine. Tu posnemajmo Nemca: kjer Nемеc nima lastnega termina, tam ga tudi nam ni treba. Doslej so nas učili po šolah, da se razodeva moč slovenskega jezika v glagolu. Kdor se peča z znanostjo, ve, da je nje glavna naloga, določevati pojme ostrega obsega in jasne vsebine. Znanost ne more izhajati s samimi glagoli in pridevniki, s slučajnim opisovanjem. Ena beseda pove več nego celi stavki. In kako se z določenimi izrazi olajša in okrajša miselni proces! Ali ne drži razvojna smer jezika v kraljestvo pojmov? Dvomim, da bi bila posebna prednost jezikova njegova kompliciranost. Angleški jezik je tudi zato svetoven in najbolj razširjen, ker se izraža priprosto in kratko.

Pri izbiranju besed odločujejo: 1. umevnost (aperceptivni princip); 2. kratčina (ekonomični pr.); 3. blagozvočnost (estetični pr.). Slovenci imamo še četrty princip, ozirati se nam je na prihajajočo jugoslovansko zajednico. Pri sestavljanju znanstvene terminologije ne smemo ponoviti tistega usodnega greha, radi katerega z očitajočo trpkostjo uživamo Prešerna in se neradi spominjamo Bleiweisa. Že se ziblje v ozadju tista temna, sovražna roka, ki piše na zid: *divide et impera!* Sestavi naj se odbor Srbohrvatov, Bolgarov in Slovencev, ki naj izdelata skupno znanstveno terminologijo!

Ako na podlagi tega merila presojamo Homanovo terminologijo, bi jo morali obsoditi, a Homan se opravičuje sam, da je hotel s svojim delom zbuditi le zanimanje in delo za definitivno terminologijo. Homan je grešil proti vsem štirim gori navedenim principom in pokazal, da morejo sestaviti terminologijo samo literarno izobraženi možje, ki imajo fin čut za vse nianse in posebnosti jezika. Najstrožji kriticizem mora prevevati znanstveno delo, a Homan je brez kritike porabil vire in vzel, kar je slučajno našel, ne premislivši na sposobnost in značaj mož, ki so doslej „kovali“ besede. Že to neprijetno dirne, da ni Homan pri vseh virih navedel letnice in številke izdaje. Za anatomijo ni več merodajen Hirtl; pred leti je zboroval v Baslu kongres anatomov, ki je določil anatomsko nomenklaturu. Po novi nomenklaturi je prirejena Toldtova anatomija in atlas, samo po tej knjigi se sme sestaviti anatomska terminologija. In v tej terminologiji so na prvem mestu latinski termini. Tudi kliniške in patološko-anatomske diagnoze se izrekajo v latinščini. Homana oprasča, da je hotel sestaviti samo nemško-slovensko sodno-zdravniško terminologijo. Tudi doslednosti bi se dalo marsikaj očitati; nahajamo klinične pojme in nekatere ljudske izraze, ki ne spadajo v tako delo. Ker ni porabil Homan najnovjših virov, ne razumejo mlajši zdravniki mnogo izrazov. Nekateri slovenski termini so tako okorni in bijejo estetiki v obraz, kakor da jim je kumoval sam Koseski.

Katerega finočutnega slovenskega ušesa ne užalijo trde, s konzonanti nabite, dolgovезne besede z odurnimi končnicami, kakor na pr.: izrezba, izdletba (*Trepation*), nalezba, okužba (*Ansteckung*), izcedek (*Exsudat*), telesna piškavka (*Fistel*), vboknjenje, vdrtye maternice (*Inversio uteri*), materosek (*Kaiserschnitt*), čvrš (*Knorren*), zarodba (*Zeugung*), žmula (*Wulst*), žmukelj (*coagulum*) itd. Besed na *ba* in *ek* se je treba kolikor mogoče ogibati. Našel sem tudi par stvarnih napak, na pr.: odbiti, odskočni strel se imenuje *Geller*, ne *Prellschuss*; *Pseudarthrose* ni napačna, ampak nobena zrast; *Convulsion* ni božjastna omotica; *Augenlid* je trepalnica, *Augenwimper* vejica; *Ausschnitt* ni incisura, zarez. Kaj pomeni ulje, ali *Geschwür* ali *Abscess*? Kaj pomeni posteljica, ali placenta ali *Nachgeburt*? *Bündel* ni kosmič (*Flocke*), ampak snopič. *Zeugen* = zaploditi, ne zaroditi. Zakaj se rabi prenehljaj

namesto odmora? Kaj znači Vitalsinn! Sinus ni izbuhlina, Wendung ni obračanje, nego obrat, zdravnik hoče plod obrniti, ne obračati. Metastase ni prestavljanje bolezni. Krankhaft = bolehay, ne bolehljiv. Sedaj pravimo: der Muttermund ist verstrichen, ne der Cervix ist entfaltet. Sledečim tujkam se da slovensko lice: Amputation = amputacija; Ankylose = ankiloza; Degeneration = degeneracija; Eczem = ekcem; Fistel = fistula; Metastase = metastaza; Pyämie = piemija; Sarkom = sarkom; Shok = šok; Trepanation = trepanacija itd. itd. — Homan navaja rad za nemški termin po več slovenskih izrazov, to moti in otežuje celo terminologijo; povsod naj postavi samo najtočnejši in najprimernejši izraz. Mnogo izrazov je treba nadomestiti z novimi, na pr.: Capillargefäss = lasnica, namesto laskovična žilica; entlasten = razbremeniti nam. odvzeti ali olajšati komu breme; Hydrocephalus = vodoglavec nam. vodnatoglavec; Grössenwahn = veličavost, adj. veličav, nam. blazno domišljanje vzvišenosti; Penis = sram; Vulva = sramnica; Stuhl = stolica, kakor pravijo Čehi in Srbi; Anteflexio = priklon; Retroflexio = zaklon; Gelüste = skomina; Hohlhand = perišče; Prostata = predstojnica; Scheintod = mrtvica, adj. mrtvičen, verb. umrtviti se; Missbildung = spak, spaka; itd.

Kako krasno bi se dala sestaviti slovenska terminologija, pričajo naslednje besede, ki naj služijo vsem drugim za vzorec, po katerem se naj prikrojijo druge. Izmed teh biserov Homanove terminologije navajam samo sledeče: Kropf = golša, adj. golšav; Netz = pečica; Lymphe = mezga; Colostrum = mleziivo; Wurmfortsatz = slepič; Extremität = končina; Zwiebeldrüse = češerika; Gelbsucht = zlatenica; Varicellen = norice; Röteln = ruske; Schweissfriesel = prosenica; Diabetes = sladkosečnost; Schleimhaut = sluznica; markig = mozgovit; Bindege-webe = vezivo; Fibrin = vlaknina; Farbstoff = barvilo; Daumenballen = peščaj; Scheibe = kolut; granulieren = zneti itd.

Dr. Fr. Derganc.

Fran Milobar, Izabrana poglavja iz narodnoga gospodarstva. Napisao — —. II. svezak. Zagreb. Naklada „Matice Hrvatske“. VIII — 364 strani. (Poučne knjižnice, knjiga XXVIII.) 1903.

Ta zvezek je praktični del politične ekonomije, katero je nam namenil podati pisatelj in katere prvi del je lani izšel; govori tedaj o uporabi (aplikaciji) narodnogospodarske znanosti (teorije) v praksi. Razpravlja se tu o poljedelstvu (agrarstvu), o obrtu, o trgovini. Jedro knjige tvorijo razmotrivanja o socializmu, njega vzrokih in razvoju, o socialni demokraciji ter krščanskosocialnih strankah, o javnih, zasebnih in meševitih napravah za varstvo in izboljševanje delavskih interesov. Knjigo završuje poglavje o finančni vedi in dodatek o finančnem sporu med Hrvatsko in Ogrsko.

V kolikor govori pisatelj o agrarni politiki, obrtni in tržni politiki, novih samostojnih projektov itak ne osnavlja; torej tudi ne more biti v knjigi dosti polemike, s katero naj bi pisatelj uveljavljal svoje nazore nasproti nazorom inorodnih učenjakov. Včasih že zagovarja kakšno posebno stališče — a tega si avtor ne ustvari sam, temveč sprejme odkod. Istotako v poglavju o finančni vedi. Samo da je le-to mnogo prekratko, da je zato precej težavno. Kako naj se ovlada na 50 straneh tako obširna znanost, kot so ravno finance!

Ugovor za ugovorom pa vstaja v čitatelju, listajočemu poglavje o socializmu. O tej stvari, ki je res tako sporna, da morda nobena bolj na svetu, je avtor često naravnost reakcionarnih nazorov. Na strani 180. n. pr. priznava, da sedanja družba boleha, da jo marsikdo diagnozira, a trdi, da je največja napaka pri